

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็ก
ในสถานสงเคราะห์ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา
*Development of a Program to Enhance Critical Thinking Ability of
Children in Foster Home Based on Constructionism Theory*

ธานี เอิบอาบ*

thanee_e@yahoo.com

อาชญญา รัตน์อุบล, วิสนี ศิลตระกูล**

archanya@gmail.com wisanee4457@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการการเรียนรู้สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ที่พัฒนาขึ้น และ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการนำโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ไปใช้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุระหว่าง 9-11 ปีในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการจัดโปรแกรม กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการจัดโปรแกรม เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วยโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ แบบสัมภาษณ์ความต้องการการเรียนรู้ของเด็กในสถานสงเคราะห์ แบบวัดการคิดวิจารณ์ญาณ แบบประเมินพฤติกรรมการคิดวิจารณ์ญาณ และแบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กในสถานสงเคราะห์ในกลุ่มทดลอง โดยผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กในสถานสงเคราะห์มีความต้องการการเรียนรู้ในหัวข้อปัญหาวัตถุนิยมและปัญหาภัยอินเทอร์เน็ต 2) โปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ผู้เรียน ลักษณะของโปรแกรม กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการประเมินผลโปรแกรม 3) หลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ คะแนนการคิดวิจารณ์ญาณหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนการคิดวิจารณ์ญาณก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และคะแนนการคิดวิจารณ์ญาณหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนการคิดวิจารณ์ญาณหลังการทดลอง

*นิสิตปริญญาเอก ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**อาจารย์ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*** ผู้เชี่ยวชาญ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 4) ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ไปใช้คือการสนับสนุนจากสถานสงเคราะห์ กลุ่มผู้เรียน ผู้สอน การจัดสภาพแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์ เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้

คำสำคัญ: การศึกษานอกระบบโรงเรียน/ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา/เด็กในสถานสงเคราะห์/การคิดวิจารณ์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study learning needs of children in foster home 2) to develop a program to enhance critical thinking ability of children in foster home based on constructionism theory 3) to study results of program experiment 4) to study relevant factors affected on the program. The research methodology was quasi-experimental research. The research samples were 30 children aged from 9-11 years old at Pakkred home for boys in Nonthaburi province. The samples were equally divided into 2 groups: experimental group and control group. The experimental group was participated in the developed program whereas the control group was not. The research instruments used in this research were the developed program, needs interview form, critical thinking ability test, critical thinking evaluation form, and questionnaire of attitude towards program for the experimental group. The results of research were as follows: 1) the learning needs of children in foster home about the content of program were materialism and internet problems 2) a program to enhance critical thinking ability of children in foster home consisted of objective, learners, program type, learning activities, learning media and evaluation 3) after the experiment, the mean score of critical thinking test of the experimental group were higher than that score of the experimental group before the experiment at a .05 level of significance and the mean score of critical thinking test of the experimental group after the experiment were higher than that score of the control group at a .05 level of significance and 4) the key factors contributing to success of implementing the program were support from foster home, learners, instructors, learning environment, learning materials, content, and learning media.

Keyword: Non-formal Education/ Constructionism Theory/ Children in foster home/ Critical Thinking

บทนำ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งประเทศไทยได้รับผลกระทบจากกระแสดังกล่าวที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การเมืองและการปกครอง การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้สังคมมีแนวโน้มที่จะมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เด็กและเยาวชนที่จะเติบโตไปในอนาคตจึงมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งปัญหาภายในที่เกิดขึ้นจากตนเองและปัญหาภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและปัญหาภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง ปัญหาของเด็กไทยในปัจจุบันที่มักจะพบบ่อยมีอยู่ 4 เรื่องใหญ่ คือ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ติดเกม ติดยาเสพติด และการใช้ความรุนแรง มีเด็กจำนวนมากที่ใช้เวลาว่างในช่วงที่ไม่ได้เรียนหนังสือไปอยู่ที่อื่น เช่น ศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์และสถานเริงรมย์ต่างๆ จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบันมีสิ่งยั่วยุมากมายให้เด็กประพฤติดนในทางที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา จากสถิติคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกนำตัวส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ประจำปี 2554 (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, 2555) พบว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 39.50 ส่วนคดีลักทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 20.19 สาเหตุของการกระทำผิดส่วนใหญ่เกิดจากการคบเพื่อนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.99 และจากจำนวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดคดีอาญา จำนวน 35,049 ราย ในจำนวนนี้มีผู้กระทำผิดซ้ำถึง 4,125 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.77 และส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีการสำรวจพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีปัญหาครอบครัวในด้านที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกใน

ครอบครัว และปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว อีกทั้งเด็กและเยาวชนมักเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินชีวิตทำลายตนเองเช่น สูบบุหรี่ การใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ การดื่มสุรา โดยเพื่อนมีบทบาทสูงในการชวนทดลอง เด็กและเยาวชนยังมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตาย เมื่อมีความกดดันในชีวิตมากกว่าวัยอื่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาการรับวัฒนธรรมต่างประเทศในเรื่องค่านิยมของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาแม่ตั้งครรภ์เมื่ออายุน้อยหรือกำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน

ดังนั้นการที่จะปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นบุคคลที่จะอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้นั้น จะต้องให้การศึกษา เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่ดี ต้องฝึกให้รู้จักคิดวิจารณ์ญาณคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดควรปฏิบัติตาม เพื่อให้เด็กสามารถที่จะนำพาตนเองให้รอดพ้นจากปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข การคิดวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นการคิดที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม บุคคลที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ก็คือบุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ เพื่อที่จะสามารถนำพาตนเองให้รอดพ้นจากปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน

สถานสงเคราะห์เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้การดูแลเด็กและเยาวชน อายุแรกเกิดถึง 18 ปี บริบูรณ์ที่มีปัญหาทางสังคม เป็นเด็กกำพร้า ถูกทอดทิ้ง เร่ร่อนไร้ที่พึ่ง ครอบครัวประสบปัญหาความเดือดร้อน หัวหน้าครอบครัวต้องโทษคุมขัง วิกฤตจิต การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม โดยให้การสนับสนุนด้านปัจจัยสี่ ให้การศึกษาวิชาสามัญและวิชาชีพ เพื่อการดำรงชีพเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม โดยวิชัย รูปจำดี (2553) ได้ศึกษาเด็กในสถานสงเคราะห์ พบว่า เด็กส่วนใหญ่ขาดสัมพันธภาพกับผู้อื่น ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความอดทน ไม่รู้จักรับผิดชอบหรือแบ่งปัน ชอบใช้ความรุนแรง ก้าวร้าว ขาดการใฝ่เรียนรู้ ขาดทักษะชีวิต สภาพเด็กมี

อิสระน้อยมาก ด้อยในหลาย ๆ ด้าน สถานสงเคราะห์สร้างค่านิยมให้เด็กเป็นเด็กที่ต้องรับการสงเคราะห์ ทำให้ไม่มีการพัฒนาความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ ปัญหาในด้านการพัฒนากระบวนการคิดของเด็ก เป็นสาเหตุมาจากการเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์กำหนดเป็นรูปแบบที่ไม่เปิดโอกาสหรือมีเวลาให้เด็กได้ใช้ความรู้สึกรู้จักคิด ได้ใช้ชีวิตตามธรรมชาติ เช่น การเล่นกับผู้อื่น ทำให้เด็กไม่มีจินตนาการ และขาดการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา เทวินทรภักดี (2543) ที่พบว่า เด็กที่ส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ขาดคุณภาพด้วยสาเหตุ จากครอบครัวที่ล่มสลาย สภาพการเลี้ยงดูไม่เหมาะสมและด้อยโอกาส ซึ่งถ้าเด็กเหล่านี้ถูกเลี้ยงในสถานสงเคราะห์เป็นเวลานานส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการที่ต่ำกว่าอายุ มีสมาธิสั้น การรับรู้ช้ากว่าปกติ ไม่สามารถเรียนไปพร้อม ๆ กับเด็กในวัยเดียวกันได้ ผลจากสภาพปัญหามันถึง สภาพแวดล้อม และพัฒนาการที่ไม่เป็นไปตามวัยเป็นสาเหตุให้เด็กในสถานสงเคราะห์เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น พฤติกรรมก่อกวน ก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังครู ลักษณะขี้อาย หุนหันพลุกพล่าน หนีโรงเรียน ขาดวินัย ไม่ซื่อสัตย์ ไม่รับผิดชอบ และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ไม่สามารถจะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของเด็กทั่วไปได้ ดังนั้นการเตรียมเด็กในสถานสงเคราะห์ให้อยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างดี จึงควรเตรียมการในเรื่องการเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถสร้างทางเลือก ในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย มีอิสระในการคิดที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ที่เด็กจะต้องใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่เด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเด็กที่มีปัญหา เป็น

เด็กกำพร้า ถูกทอดทิ้ง เร่ร่อนไร้ที่พึ่ง ครอบครัวประสบปัญหาความเดือดร้อน หัวหน้าครอบครัวต้องโทษคุมขัง วิกฤต การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม มาก่อนที่จะเข้ามาในสถานสงเคราะห์จะต้องได้รับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเด็กที่จะต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) ของ ศาสตราจารย์ Seymour Papert และแนวคิดหมวดคิดทกใบ ของ Edward De Bono เพื่อนำมาพัฒนาการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาเป็นทฤษฎีที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริง ความรู้ถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยการพัฒนาโครงสร้างความรู้ภายนอกของบุคคล โดยผู้เรียนต้องลงมือสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นของจริงที่จับต้องสัมผัสได้ แนวคิดนี้จึงเน้นที่การคิดและการเรียนรู้โดยการลงมือสร้าง และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อย่างมีระบบ ในส่วนของแนวคิดหมวดคิดทกใบ เป็นแนวคิดที่ใช้พัฒนาความคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย เป็นการฝึกให้รู้จักคิดอย่างรอบคอบไม่ยึดติดกับความคิดแบบใดแบบหนึ่งเป็นการคิดอย่างรอบคอบทุกด้าน คิดทั้งจุดดี จุดด้อย จุดที่น่าสนใจ ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นๆ เพื่อให้สามารถหาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างชัดเจน ซึ่งแนวคิดทั้งสองนี้จะสามารถเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ได้

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหาในการจัดทำโปรแกรมในเรื่องปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน 4 ปัญหาหลักซึ่งได้แก่ ยาเสพติด เพศ วัตถุนิยม และ อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นปัญหาทางสังคมที่เด็กจะต้องเผชิญ อยู่เสมอในชีวิตประจำวันและจำเป็นที่จะต้องใช้การคิด วิเคราะห์ในการตัดสินใจเพื่อจะได้ดำเนินชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องและรอดพ้นจากปัญหาสังคมเหล่านั้นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการเรียนรู้ของเด็ก ในสถานสงเคราะห์
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิด วิเคราะห์สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ตามทฤษฎี การเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมเสริม สร้างการคิดวิเคราะห์สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ ที่พัฒนาขึ้น
4. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับ การนำโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ไปใช้

สมมติฐานการวิจัย

1. เด็กในสถานสงเคราะห์ที่เข้าร่วมโปรแกรม มีการคิดวิเคราะห์สูงกว่าเด็กก่อนที่ได้รับการ จัดโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. เด็กในสถานสงเคราะห์ที่เข้าร่วมโปรแกรมมี การคิดวิเคราะห์สูงกว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ที่ไม่ ได้เข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร เด็กอายุระหว่าง 9-11 ปี ที่อยู่ใน สถานสงเคราะห์

กลุ่มตัวอย่าง เด็กอายุ 9-11 ปีที่อยู่ใน สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จำนวน 30 คน เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม เป็นสถานการณ์ที่เป็น ปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วไป เป็นนิทาน เป็นเหตุการณ์สมมติ อย่างง่าย ๆ และเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใน สังคมไทยปัจจุบัน

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมเสริมสร้างการ คิดวิเคราะห์สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ที่ใช้จัด กับเด็กกลุ่มทดลอง โดยกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการ จัด โปรแกรม
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วย (1) ระบุประเด็นปัญหา (2) รวบรวมและวิเคราะห์ ข้อมูล (3) พิจารณาตัดสินใจข้อมูล และ (4) สรุปอย่าง สมเหตุสมผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่ง วิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการ การเรียนรู้ของเด็กในสถานสงเคราะห์ เป็นการศึกษาเพื่อ หาความต้องการการเรียนรู้ของเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งจะนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำโปรแกรมเสริมสร้าง การคิดวิเคราะห์สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ เนื่องจากการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเกิดจากความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในเรื่องปัญหาที่เกิดขึ้นใน สังคมไทยปัจจุบันรวม 4 ปัญหาซึ่งได้แก่ ยาเสพติด เพศ วัตถุนิยม และอินเทอร์เน็ต ที่ซึ่งเป็นปัญหาที่เด็กจะต้อง เผชิญอยู่เสมอในชีวิตประจำวันและจำเป็นที่จะต้อง ใช้ การคิดวิเคราะห์ในการตัดสินใจแก้ปัญหา โดยผู้วิจัย

สร้างแบบสัมภาษณ์ความต้องการการเรียนรู้ของเด็กในสถานสงเคราะห์ในด้านเนื้อหาที่จะใช้เป็นสถานการณ์ปัญหาสำหรับการจัดทำโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณที่อยู่ในขั้นตอนต่อไป โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิจัยเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเด็กอายุระหว่าง 9-11 ปี ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ 4 แห่งคือ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ และสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี จำนวน 100 คน และนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเพื่อหาเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ของเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งจะนำไปใช้สร้างเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารและงานวิจัยของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ของ Seymour Papert แนวคิดการคิดวิจารณ์ญาณของ Ennis แนวคิดโปรแกรมการศึกษาของโรงเรียนของ Kidd และแนวคิดหมวดคิดหกใบของ Edward De Bono เพื่อนำมาใช้บูรณาการในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา โดยนำข้อมูลความต้องการการเรียนรู้ของเด็กในสถานสงเคราะห์ที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นเนื้อหาการเรียนรู้ของโปรแกรม จากนั้นนำโปรแกรมที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางการจัดโปรแกรมตรวจสอบคุณภาพ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และรูปแบบการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม แล้วนำข้อมูลจากการ

ตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นผู้วิจัยนำโปรแกรมไปทดลองใช้กับเด็กอายุ 9-11 ปีในสถานสงเคราะห์ จำนวน 15 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมและนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ทดลองจริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ เป็นการนำโปรแกรมที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ไปดำเนินการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดที่มีอายุระหว่าง 9-11 ปี จำนวน 30 คน โดยมีการกำหนดคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังนี้ กล่าวคือเป็นเด็กที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาสามารถอ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้และมีความเต็มใจเข้ารับการทดลอง และสามารถอยู่ได้ตลอดช่วงที่ทดลอง ผู้วิจัยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกันวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Non-equivalent group, pretest-posttest design) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 ระยะเวลาคือ (1) ระยะเวลาเตรียมการทดลอง มีการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ดในการจัดเด็กสำหรับการทดลอง โดยให้เด็กกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการคิดวิจารณ์ญาณ ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม (Pre-test) โดยรวบรวมคำตอบไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน จากนั้นจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างให้มีความเท่าเทียมกันโดยการจับคู่เหมือน จากคะแนนสอบของแบบวัดการคิดวิจารณ์ญาณ เข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยให้มีทั้งคะแนนสูงและต่ำอยู่เท่า ๆ กันทั้งสองกลุ่ม (2) ระยะเวลาทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นกับเด็กกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน ในระหว่างการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทำสังเกตพฤติกรรม

ด้านการคิดวิจารณ์ญาณกับเด็กกลุ่มทดลองตลอด การดำเนินการจัดกิจกรรม ในส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ ได้รับการจัดกิจกรรมดังกล่าว (3) ระยะเวลาทดลอง ให้เด็กทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดการ คิดวิจารณ์ญาณหลังการเข้าร่วมโปรแกรม (Post-test) หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และแปลผล ดังนี้ (1) วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการ คิดวิจารณ์ญาณ ก่อนการทดลอง ด้วยการทดสอบค่าที่ (t-test independent) เพื่อพิจารณาความเท่าเทียมกัน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (2) วิเคราะห์ความ แตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการคิดวิจารณ์ญาณ ก่อนและ หลังการทดลองของกลุ่มทดลองด้วยการทดสอบค่าที่ และ (3) วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการ คิดวิจารณ์ญาณ หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบค่าที่

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไข ที่มีผลต่อการนำโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ มีการดำเนินการดังนี้ 1) พัฒนาแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้ช่วยสอนที่มีต่อการจัดโปรแกรม และแบบสอบถามความคิดเห็นของเด็กในสถาน สงเคราะห์ในกลุ่มทดลองเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรม และรูปแบบกิจกรรม โดยนำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้ช่วยสอนและแบบสอบถาม ความคิดเห็นของเด็กในสถานสงเคราะห์ในกลุ่มทดลอง เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัยตรวจสอบ คุณภาพ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับแก้ไข 2) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการ สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้ช่วยสอนที่มี ต่อรูปแบบการจัดโปรแกรมโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้ช่วยสอนที่มีต่อการจัด โปรแกรม 3) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการ อภิปรายกลุ่มโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของเด็ก ในสถานสงเคราะห์ในกลุ่มทดลองเกี่ยวกับการเข้าร่วม

กิจกรรมและรูปแบบกิจกรรม และ 4) นำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่สำคัญและเงื่อนไขที่มีผลต่อ การนำโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลความต้องการการ เรียนรู้ของเด็กในสถานสงเคราะห์

เด็กในสถานสงเคราะห์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 97 คนมีความต้องการการเรียนรู้ในหัวข้อ ปัญหาเรื่องการป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากการ เป็นทาสวัดนิยม และภัยที่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้ อินเทอร์เน็ตในระดับมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ปัญหาเรื่อง ดังกล่าวมาเป็นเนื้อหาและสถานการณ์ที่ใช้ในโปรแกรม

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการ

คิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์

ผลที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้าง การคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ตาม ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาคือโปรแกรม เสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถาน สงเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนา โปรแกรมการเรียนนอกระบบโรงเรียนและแนวคิดการ คิดวิจารณ์ญาณ มาสร้างเป็นโปรแกรมเสริมสร้างการ คิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์และได้ นำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา และแนวคิดหมวดคิดทบทวนมาใช้ในการจัดกิจกรรมกับ ผู้เรียน ผู้วิจัยยังได้นำข้อมูลจากผลการศึกษาความ ต้องการการเรียนรู้ของเด็กในสถานสงเคราะห์ มาใช้ เป็นเนื้อหาในการสร้างสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้เด็กใน สถานสงเคราะห์ได้ใช้เป็นแบบฝึกการคิดวิจารณ์ญาณ โปรแกรมที่ได้ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ กลุ่มผู้เรียน ลักษณะของโปรแกรม กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการ ประเมินผล โดยโปรแกรมจะแบ่งเป็น 4 ระยะต่อเนื่อง

กันคือ ระยะที่ 1 เป็นการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการคิด
วิจารณ์ญาณ ระยะที่ 2 เป็นการเรียนรู้ตามแนวคิด
หมวดคิดหยาบเพื่อเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณ ระยะ
ที่ 3 เป็นการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์
ด้วยปัญญาเพื่อเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณ และระยะ
ที่ 4 เป็นการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้เพื่อ
สร้างสรรค์ด้วยปัญญาและหมวดคิดหยาบเพื่อเสริมสร้าง
การคิดวิจารณ์ญาณ ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนรู้ 5 กิจกรรม
คือ 1) กิจกรรมการคิดวิจารณ์ญาณ 2) กิจกรรมหมวด

คิดหยาบ 3) กิจกรรมการสร้างเรื่องราวโดยการปั้นดิน
น้ำมัน 4) กิจกรรมการสร้างแบบจำลองโดยใช้ตัวต่อ
และ 5) กิจกรรมการบูรณาการแนวคิดทั้งหมด

3.ผลการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้าง
การคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของ
คะแนนเฉลี่ยการคิดวิจารณ์ญาณของเด็กในสถาน
สงเคราะห์ของเด็กในสถานสงเคราะห์ในกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุมดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของการคิดวิจารณ์ญาณก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่ม
ควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	\bar{X}	S.D.	t	p-value
กลุ่มทดลอง	6.6	2.47	0.194	0.847*
กลุ่มควบคุม	6.8	3.12		

*p > 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการ
คิดวิจารณ์ญาณก่อนการทดลองของเด็กในสถาน
สงเคราะห์ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน

อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า
ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการ
คิดวิจารณ์ญาณไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของการคิดวิจารณ์ญาณ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	\bar{X}	S.D.	t	p-value
ก่อนการทดลอง	6.6	2.47	5.6125	0.000*
หลังการทดลอง	9.6	3.14		

*p < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการคิด
วิจารณ์ญาณก่อนและหลังการทดลองของเด็กในสถาน
สงเคราะห์ในกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
สูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่า เด็กในสถานสงเคราะห์

ในกลุ่มทดลอง หลังเข้ารับการจัดโปรแกรมเสริมสร้าง
การคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์
สูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐาน
ข้อ 1 ที่ได้ตั้งไว้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของการคิดวิจารณ์ญาณหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	\bar{x}	S.D.	t	p-value
กลุ่มทดลอง	9.6	3.14	2.619	0.014*
กลุ่มควบคุม	6.6	3.14		

*p<0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการคิดวิจารณ์ญาณหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ในกลุ่มทดลอง หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ มีการคิดวิจารณ์ญาณสูงขึ้นกว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ในกลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานข้อ 2 ที่ได้ตั้งไว้

4. ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการนำโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้

ผู้วิจัยได้ผลการวิเคราะห์จากการทดลองจัดโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์และผลจากการสัมภาษณ์ความเหมาะสมของการจัดโปรแกรม จากผู้สอนและผู้ช่วยสอน และผลจากการทำแบบสอบถามความคิดเห็นของเด็กในสถานสงเคราะห์ที่เป็นกลุ่มทดลอง ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปที่จะนำมาเป็นปัจจัยที่สำคัญและเงื่อนไขซึ่งเป็นข้อกำหนดเพื่อให้การจัดโปรแกรมประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพกล่าวคือ การสนับสนุนจากสถานสงเคราะห์ ผู้เรียน ผู้สอน การจัดสภาพแวดล้อม เนื้อหาสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลความต้องการการเรียนรู้สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน 4 ปัญหาหลักซึ่ง

ได้แก่ ยาเสพติด เพศ วัตถุนิยม และอินเทอร์เน็ต ที่เป็นปัญหาที่เด็กจะต้องเผชิญอยู่เสมอในชีวิตประจำวันและจำเป็นที่จะต้องใช้การคิดวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจแก้ปัญหาพบว่าเนื้อหาที่เด็กต้องการเรียนรู้มากที่สุดคือปัญหาเรื่องวัตถุนิยมและปัญหาอินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2553) ที่พบว่าปัญหาของวัยรุ่นในปัจจุบันเกิดจากการที่พ่อแม่ผู้ปกครองพยายามไขว่คว้าหาสิ่งที่มีราคาแพงที่สุดทันสมัยที่สุดให้กับเด็กที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าจะเป็นของเล่น อาหาร อุปกรณ์การศึกษา หรือแม้แต่การจ้างครูผู้สอน และการวิจัยของ นุจิอาภา จงบุญ (2551) ที่พบว่า ปัญหาที่สำคัญของเด็กคือการติดเกมคอมพิวเตอร์ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ แสนคำ (2552) ที่กล่าวถึงลักษณะของเด็กในสถานสงเคราะห์ว่า การไม่ได้รับความรักความผูกพันจากครอบครัว เพื่อน หรือบุคคลทั่วไป เป็นผลให้เด็กเกิดความหวาดและรู้สึกว่าคุณอยู่โดดเดี่ยว อ้างว้าง ซึ่งต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวจึงมีผลทำให้เด็กในสถานสงเคราะห์จึงมีความต้องการวัตถุและการใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อมาเป็นสิ่งทดแทน

ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งเริ่มจากผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดโปรแกรมการศึกษาของระบบโรงเรียน แนวคิดการคิดวิจารณ์ญาณ

แนวคิดหมวดคิดหกใบ และแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นกรอบในการสังเคราะห์ขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Kidd (1973) มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรม ที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Center) และเป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการคิด (Cognitive Learning) อีกทั้งยังมีความเหมาะสมที่จะใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในระบบโรงเรียนอย่างเช่นเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งมีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษาระบบโรงเรียนประกอบด้วย วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะของโปรแกรม กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการประเมินผลโปรแกรม และผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา แนวคิดหมวดคิดหกใบ และแนวคิดการคิดวิจารณ์ญาณ มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโปรแกรมให้มีขั้นตอนในการเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณอย่างเป็นลำดับ 4 ระยะ 5 กิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันตั้งแต่กิจกรรมที่ 1 ถึงกิจกรรมที่ 5 ซึ่งในแต่ละกิจกรรมดำเนินกิจกรรมผ่านกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ 4 ขั้นตอนคือ 1) การระบุประเด็นปัญหา 2) การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 3) การพิจารณาตัดสินข้อมูล และ 4) การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล

ผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ไปทดลองใช้กับเด็กอายุระหว่าง 9-11 ปีในสถานสงเคราะห์ เด็กชายบ้านปากเกร็ด โดยยึดหลักให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการคิดวิจารณ์ญาณ กิจกรรมหมวดคิดหกใบ กิจกรรมการ

สร้างเรื่องราวโดยการปั้นดินน้ำมัน กิจกรรมการสร้างแบบจำลองโดยใช้ตัวต่อ และกิจกรรมการบูรณาการแนวคิดทั้งหมด สามารถเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณของผู้เรียนทั้ง 4 ขั้นคือ การระบุประเด็นปัญหา การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การพิจารณาตัดสินข้อมูล และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล โดยเด็กในสถานสงเคราะห์ในกลุ่มทดลองมีการคิดวิจารณ์ญาณหลังการจัดโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสูงกว่าก่อนการจัดโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการคิดวิจารณ์ญาณหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาศรี รอดสมจิตร (2542) กัสมา ลิทธิกุล (2547) และชาลณี เอี่ยมศรี (2549) ซึ่งพบว่าผู้เรียนมีการคิดวิจารณ์ญาณหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมที่ผู้วิจัยแต่ละท่านพัฒนาขึ้น อีกทั้งเด็กในสถานสงเคราะห์กลุ่มทดลองได้เกิดพฤติกรรมการคิดวิจารณ์ญาณหลังการทดลองทั้งจากการประเมินพฤติกรรมของกลุ่มทดลองและจากการสังเกตพฤติกรรมด้านการคิดวิจารณ์ญาณของผู้วิจัยในระหว่างการจัดโปรแกรม

ผลการทดสอบด้วยแบบวัดการคิดวิจารณ์ญาณ ผลการประเมินพฤติกรรมการคิดวิจารณ์ญาณโดยเด็กในกลุ่มทดลองและผลการสังเกตพฤติกรรมการคิดวิจารณ์ญาณโดยผู้วิจัยดังกล่าวข้างต้น เป็นการสนับสนุนว่าโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณและช่วยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พัฒนาการคิดวิจารณ์ญาณได้อย่างแท้จริงทั้ง 4 ขั้น

ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการนำโปรแกรมไปใช้ พบว่าปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสถานสงเคราะห์ ผู้เรียน ผู้สอน และการจัดสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถาน

สงเคราะห์ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาไปใช้และ เื่อนใจด้านผู้เรียน ผู้สอน กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ เป็นข้อกำหนดที่ส่งผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของการนำโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาไปใช้

จากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ มีจุดเด่นคือ

1. เป็นโปรแกรมที่สร้างขึ้นจากความต้องการของเด็กในสถานสงเคราะห์
2. นำแนวคิดการคิดวิจารณ์ญาณ แนวคิดหมวดคิดหกใบและแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา มาบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีการเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณ
3. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการคิดวิจารณ์ญาณ กิจกรรมหมวดคิดหกใบ กิจกรรมการสร้างเรื่องราวโดยการปั้นดินน้ำมัน กิจกรรมการสร้างแบบจำลองโดยใช้ตัวต่อ และกิจกรรมการบูรณาการแนวคิดทั้งหมด ซึ่งสามารถเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ได้
4. เน้นการนำสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เด็กสนใจมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการได้รับความสนุกสนานจากการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กใน

สถานสงเคราะห์ ได้นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ดังนี้

1. การเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ นับว่าเป็นประโยชน์ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กในสถานสงเคราะห์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกของการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ให้กับเด็กในสถานสงเคราะห์ซึ่งจะสามารถเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณให้มีเพิ่มขึ้น

2. ผู้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จะนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรศึกษาแต่ละองค์ประกอบและแผนการจัดกิจกรรมของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเพื่อที่จะเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณของเด็กในสถานสงเคราะห์ได้

3. การนำโปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรคำนึงถึง

- 3.1 ผู้เรียน จะต้องเต็มใจที่จะเข้าร่วมโปรแกรมและมีเวลาตลอดการจัดโปรแกรม เพราะจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมทั้งเดี่ยวและกลุ่ม รวมถึงต้องเป็นเด็กสามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ เพราะในแต่ละกิจกรรมจะมีสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่านและใบงานให้ผู้เรียนจดบันทึก

- 3.2 ผู้สอน จะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์การจัดการศึกษากับเด็กอายุระหว่าง 9-11 ปี และจะต้องเตรียมตัวโดยการศึกษาธรรมชาติ ความสนใจและความต้องการของเด็กในสถานสงเคราะห์ที่จะนำโปรแกรมไปจัดก่อนล่วงหน้า นอกจากนั้นผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น

- 3.3 สภาพแวดล้อม จะต้องเป็นห้องที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรม มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง และผ่อนคลาย ซึ่งต้องสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ มีโต๊ะและเก้าอี้เพียงพอสำหรับผู้เรียน มีพื้นที่ที่ผู้เรียน

สามารถทำกิจกรรมกลุ่มและนำเสนอผลงานได้ ไม่มีผู้อื่นเข้ามารบกวนในระหว่างการจัดโปรแกรม

3.4 สื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ ต้องมีความหลากหลายและน่าสนใจเหมาะสมกับกิจกรรม จำนวนอุปกรณ์ เอกสารต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมจะต้องมีให้เพียงพอกับจำนวนผู้เรียนเพราะผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ในจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจากเขตกรุงเทพและปริมณฑล เพื่อให้ทราบว่าโปรแกรมนี้สามารถใช้ได้กับเด็กในสถานสงเคราะห์ของทุกพื้นที่

2. ควรมีการวิจัยพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ในช่วงอายุอื่นๆ นอกเหนือจากเด็กอายุระหว่าง 9-11 ปี เช่น เด็กอายุ 6-8 ปี และ เด็กอายุ 12-15 ปี เป็นต้น โดยจะต้องปรับกิจกรรม เนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ

3. ควรมีการวิจัยโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กที่มีลักษณะคล้ายกับเด็กในสถานสงเคราะห์ เช่นเด็กในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เป็นต้น โดยจะต้องปรับกิจกรรม เนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับ ธรรมชาติ ความต้องการและความสนใจของเด็กกลุ่มนั้น ๆ

4. ควรมีการวิจัยโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยใช้แนวความคิดเรียนรู้อื่น ๆ ที่สามารถเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณได้เช่นเดียวกัน

5. ควรมีการวิจัยโปรแกรมเสริมสร้างการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาใช้ในการจัดโปรแกรม

6. ควรมีการวิจัยโปรแกรมเสริมสร้างการคิดสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ในลักษณะอื่น ๆ นอกเหนือจากการคิดวิจารณ์ญาณ โดยใช้แนวความคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและแนวคิดหวมกคิดหกใบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม. (2555). รายงานสถิติคดี ประจำปี 2554. สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2553). *Super Change สร้างคนรุ่นใหม่ (เพื่อไป) สร้างชาติ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- กัสม่า สิทธิกุล. (2547). ผลการฝึกคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อการคิดวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุเหร่าบ้านดอน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- ขนิษฐา เทวินทรภักดี. (2543). รายงานการศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนในสถานสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค.
- ชาลินี เอี่ยมศรี. (2549). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- นุจิอาภา ขจรบุญ. (2551). ผลของโปรแกรมการป้องกันปัญหาการติดเกมคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบทีมสัมฤทธิ์ที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ประภาศรี รอดสมจิตร. (2542). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวกคิดหกใบ ของเดอ โบโน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- วรภรณ์ แสนคำ. (2552). การศึกษาความว่าเหวและการใช้โปรแกรมเพื่อลดความว่าเหวของเด็กในสถานสงเคราะห์ เด็กกำพร้าและยากจนวัดสระแก้ว จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- วิชัย รูปขำดี. (2553). รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ“การพัฒนาพฤติกรรมเด็กในสถานสงเคราะห์” กรณีศึกษา:สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ. ศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- Kidd, J.R. (1973). *How Adult Learns*. New York: Association Press.